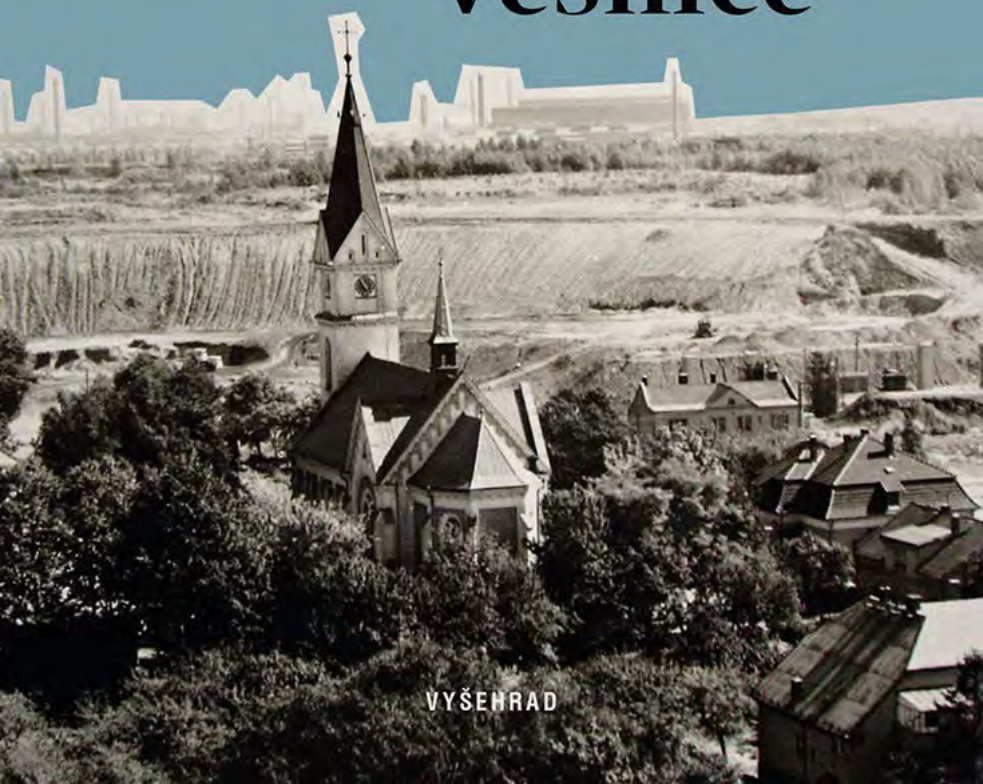

Danuta Chlupová

Varhaník z mrtvé vesnice

VYŠEHRAĐ

Varhaník z mrtvé vesnice

Vyšlo také v tištěné verzi

Objednat můžete na
www.ivysehrad.cz
www.albatrosmedia.cz

Danuta Chlupová
Varhaník z mrtvé vesnice – e-kniha
Copyright © Albatros Media a. s., 2023

Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

ALBATROS **MEDIA**

Varhaník
z mrtvé
vesnice

Danuta Chlupová

Danuta Chlupová

Varhaník
z mrtvé
vesnice

VYŠEHRAĐ

© Danuta Chlupová, 2023

ISBN tištěné verze 978-80-7601-792-4

ISBN e-knihy 978-80-7601-793-1 (1. zveřejnění, 2023) (ePDF)

ISBN e-knihy 978-80-7601-794-8 (1. zveřejnění, 2023) (epub)

ISBN e-knihy 978-80-7601-795-5 (1. zveřejnění, 2023) (mobi)

Prolog

Poslední tóny linoucí se z píšťal zaplnily kostel. Odrazily se od klenby a snesly se na lidi usazené v lavicích. Na malý okamžik, pouhých pár vteřin, se rozhostilo ticho. Vzápětí se rozezněl potlesk. Varhaník vstal, upravil si sako, přehodil přes sebe elegantní tmavě modrý kabát a pomalu, opatrně, sešel po točitém schodišti. Před oltářem, s mikrofonom v ruce, už na něj čekal moderátor. Z dálky se na umělce usmíval.

Adam Szynder se postavil vedle mladého muže a poklonil se publiku. Pravou dlaň položil na srdce. V tom okamžiku potlesk ještě zesílil.

Mezi posluchači převažovali vysokoškolští studenti. Koncert uspořádala akademická farnost. Adam si prohlížel mladé lidi, klouzal očima po jejich bezstarostných, spokojených obličejích, z nichž číselá pohoda a přesvědčení, že svět jim leží u nohou.

Anebo se pletl? Možná to u některých byla jen maska, pod níž skrývali další emoce: zklamání, zatrpkllost, zlost. Takovou zlost a takové roztrpčení, jaké cítil on, když byl jen o trochu mladší, než jsou teď oni. Ještě předtím, než se usmířil s otcem, než se vydal za svým cílem. Dříve, než se odvážil zamilovat do nesprávné dívky.

Očima vyhledal manželku. Seděla v první lavici vlevo a nespouštěla z něho oči. V kabátě z černé vlněné látky protkané stříbrnými nitkami, barevné pletené šále

a elegantním klobouku vypadala velmi stylově. Muž neviděl vrásky, které v jejím věku byly nevyhnutelné, viděl mladou dívku z opačné strany plotu. Z nepřátelského území.

Od doby, kdy byla mladou dívkou, uplynulo půl století. Vesnice, z níž oba pocházeli, zmizela z mapy. Zbyl z ní jen hřbitov.

Potlesk utichl. Moderátor si přisunul k ústům mikrofon.

„Děkujeme vám, pane profesore. Bylo to skvělé! Jsme nesmírně rádi, že jste se rozhodl zahrát pro nás a pro naše posluchače, a ceníme si toho, že jste se vzdal honoráře. Tento benefiční koncert jsme mohli uspořádat díky vaší velkorysosti. Díky vám a také díky štědrosti lidí, kteří si přišli poslechnout váš koncert, budeme moci koupit vánoční dárky pro děti, jejichž rodiče si odpykávají trest ve věznici.“

Studentovu řeč přerušila nová vlna potlesku. Umělec se opět uklonil.

„Pane profesore,“ pokračoval mladík. „Nepochybuji, že mnozí lidé a mnohé organizace se na vás obracejí s žádostmi o podporu. Zajisté nemůžete vyhovět všem. Čemu vděčíme za to, že jste se rozhodl zahrát právě pro tyto děti?“

Szynder se celou dobu usmíval. Nyní jeho úsměv pohasl. Všiml si, že jeho žena také zvažněla. Odkášlal si.

„To je jednoduché,“ řekl a na malou chvíli se odmlčel. Jeho hlas se stal zastřenějším. „Vím, jaké to je, být dítětem vězně. Můj otec byl také trestaný.“

KAPITOLA 1

Dvory 1953

Teodorovi mrzly ruce na řídítkách. Nevzal si rukavice, což byla chyba, protože teplota k večeru klesla pod bod mrazu. Včera vytáhl z kůlny kolo, nafoukal duše, dotáhl součástky a promazal řetěz. Připravil bicykl na novou sezónu přesvědčen, že definitivně nastalo jaro. Zapomněl, že v posledních letech se v dubnu zima pravidelně vracela.

Projel ostrou zatáčkou a pokračoval po cestě podél největšího statku ve vsi. Mnoho nechybělo a skončil by na zemi – mrznoucí mrhnutí bylo zrádné.

V jeho zorném úhlu se objevil Henryk Woźnica. Soused se potácel. Alkohol si s ním pohrával, chvíli ho postrkoval sem, chvíli tam. Když ho Teodor předjížděl, zakopl a málem se svalil na zem, přímo na obličej. Na poslední chvíli se mu povedlo udržet rovnováhu.

Teodor mohl zastavit. Mohl mu pomoci. Mohl – a snad i měl – slézt z kola a doprovodit bývalého přítele domů.

Ale neudělal to, ani nepřibrzdl. Zuřivě šlapal do pedálů, nehleděl ani na kluzkou cestu. Před očima měl Wandu. Chtěl pomáhat jí, ne tomu opilci, jejímu muži.

Lidia mu ve dveřích oznámila, že Adámek je nachlazený. Snažila se do něj dostat bylinkový čaj s cibulí. Ověřený lidový lék připravovala dle rodinného receptu dědečného z generace na generaci. Bohužel děti neměly nápoj

v oblíbě. Šestiletý Adam nad ním ohrnoval nos a odmítal otevřít pusu.

„Liduš, prosím tě, běž rychle k Wandě.“

Teodor si ještě ani nesundal kabát, a už posílal manželku k sousedům. „Před chvílí jsem předjel Henryka. Jde z hospody a opět to přehnal s pitím.“

Lidka si hlasitě povzdechla.

„Mám k nim lítat pokaždé, když ho potkáš ožralého? Stává se to čím dál častěji.“

Neměla nejmenší chuť plést se sousedům do života. Soustředila se na syna. Bojovala s ním o každý lok čaje. Tvářila se, že to je teď důležitější než být oporou týrané přítelkyni. Nechtěla přemýšlet o tom, jestli to není sobecké.

„Lidko, vždyť je to tvoje kamarádka.“ Teodor jí snad četl myšlenky. „Běž už, prosím tě, já se o Adámka postarám.“

„Že nebudu muset pít ten blaf, když maminka odejde?“ zadoufal chlapec.

Teodor se pousmál.

„S tím nepočítej. Čaj dopiješ, už zbyla jen trocha na dně. A pak budeme hrát na klavír.“

Lidka nerada opouštěla útulný domov. Tušila, že u Woźnicových bude opět dusno. Teodor měl pravdu, je třeba Wandě pomoci, ale copak její návštěvy něco vyřeší?

Navíc, i když si to nechtěla připustit, začínala na sousedku žárlit. Měla dojem, že Teodor jí věnuje až přehnanou pozornost. Přitom měla na paměti, že před osmi lety se rozhodoval mezi nimi dvěma. Obě dívky se mu líbily a on se líbil oběma. Oženil se s Lidkou, ale stejně tak mohl požádat o ruku Wandu. Jejich šance byly vyrovnané.

Nyní, když Wanda získala v Teodorových očích téměř svatozář mučednice, se Lidka o svoje manželství začínala bát.

...

„Neboj se, v mé přítomnosti si na tebe nebude dovolovat. Neodejdu odsud dřív, než usne,“ pošeptala Lidia Wandě, když se Henryk, na popáté nebo snad na pošeté, strefil klíčem do zámku a hlučně se vevalil do předsíně.

Wanda stihla uvařit čaj, než se její muž vrátil domů. Teď seděla u stolu, napjatá a nervózní. Na vedlejší židli klečela malá Halinka a kreslila tužkou koně, který táhl velký, přímo obrovský vůz.

„Wando! Kde jsi, k čertu?!“ zahulákal Henryk a rozrazil kuchyňské dveře s takovou silou, že praštily do stěny. Skleněná výplň zadrnčela. „Hned si tě podám! Promluvíme si o tom, jak mi zahýbáš!“

Halinka se rozplakala. Přitiskla si k hrudi obrázek, jako by ten tenký list papíru byl ochranný štít. Matka ji objala.

„Máme návštěvu,“ upozornila manžela. Snažila se ze všech sil, aby její hlas zněl sebejistě.

Teprve v tom okamžiku Henrykův mozek omráčený alkoholem zaznamenal sousedku sedící u stolu.

„Nějak často k nám poslední dobou chodíš,“ zabručel nezdvořile a vykročil k Lidce, jako by se s ní chtěl pozdravit. Ale než jí podal ruku, ztratil rovnováhu a uhodil se ramenem o kredenc.

„Do prdele! K čertu s tím!“ zanađával.

„Náš Adámek onemocněl, tak jsem přišla Wandě říct, že zítra nepůjde do školky. A ona mě pozvala na čaj,“ řekla Lidia klidně, se zrakem upřeným na souseda.

„Budeš, Heňo, něco jíst, nebo si hned lehneš?“ zeptala se rychle Wanda. Byla ochotná smířit se s tím, že se její chlap svalí na postel ve špinavém oblečení, prosáklém cigaretovým kouřem. Hlavně, aby co nejrychleji usnul. Věděla, že ráno, až vystřízliví, se bude za své večerní chování stydět a ona pak bude – alespoň na nějakou dobu – mít zas klid.

„Lehnu si. A budu na tebe... čekat...“ mumlal muž.
„A ty, Lidko, doufám, co nejrychleji vypadneš.“

„Jsi zdvořilost sama, jen co je pravda,“ opáčila Lidia jízlivě. „Ale neboj se, hned půjdu, jen co dopiju čaj. Je ještě horký.“

Wanda jemně odsunula dcerku, která vylekaně pozorovala tátu. Smrděl a nemotorně se pohyboval po domě. Máma jí pošeptala, aby zůstala v kuchyni s tetou Lidkou a sama zamířila do ložnice roztáhnout deku na manžellově posteli. Chtěla chránit alespoň bílé, čerstvě vyprané a naškrobené povlečení, když nedokázala před manželovou hrubostí uchránit sama sebe.

Lidia napjatě poslouchala Henrykovy nadávky doléhající k ní ze zadní části domu a pak tlumený nářek přítelkyně. Mechanicky přitom kolébala vystrašenou holčičku.

Už byla připravena zakročit, když se Wanda vrátila. Prsty levé ruky si třela zápěstí pravé. Přitom se rozpačitě usmívala, jako by to byla ona, a ne její manžel, kdo se chová nepatřičně. Její oči říkaly „Dnes to nebylo tak zlé“.

Ženy seděly mlčky tak dlouho, až uslyšely hlasité Henrykovo chrápání. Halinka, s kresbou stále přitisknutou k tělu, usínala opřena o matčino rameno.

Lidčina mise byla u konce.

„Půjdu domů. Dobrou noc, holky.“ Zvedla se a povzbudivě se na sousedku usmála.

„Děkuji ti, Lidko. Vykoupu Halinku a uložím ji, vždyť už skoro spí. A na tebe přece čeká Adámek.“

„Je s Teodorem, takže si určitě nestěžuje. Rád si hraje s tátou.“

„Ty se máš...“

„Mám.“ Lidia se podívala přítelkyni do očí. Ale ani v jejích tmavě hnědých tůňkách, ani ve Wandině výrazu obličeje nezahlédla nic, co by ji mělo znepokojovat.

...

Adámek bušil do kláves trochu nešikovně, chvíli silně, pak slaběji. Ale stačila trocha představitivosti, aby člověk pochopil, že zvuky formované chlapcovou rukou mají být písnička Kočka leze dírou.

Teodor poslouchal synkovo hraní se shovívavým úsměvem. Měl radost, že se Adámek, byť dětským způsobem, snaží zkrotit klavír. Rozhodl se, že ho co nevidět začne pravidelně učit hrát.

Povzdychl si. Vždy snil o práci učitele. Jeho otec byl rovněž pedagog. A také hybatel společenského dění ve Dvorech, aktivní člen Matice školské, dirigent polských sborů, režisér amatérského divadla. Byl zkrátka vším, čím bývali před válkou učitelé na Těšínsku.

Teodor dokončil učitelský seminář ve Slezské Ostravě v roce 1938. Něco přes rok byl učitelem v Orlové. Když vypukla válka a polské školy Němci zavřeli, rychle se přihlásil k práci na šachtě. Možná si díky tomu zachránil život. Třetí říše potřebovala uhlí a mladé, silné muže, kteří je dobývali. Teodorův otec, stejně jako mnozí jiní učitelé z Těšínska, byl odvezen do koncentračního tábora Dachau. Tam zemřel během epidemie tyfu v roce 1944.

Teodor měl radost, když se pro něj po válce našlo místo učitele hudby a dějepisu ve znovuotevřené polské škole ve Dvorech. Ale z vysněné práce se radoval jen pár let.

Navždy se mu vryl do paměti den, kdy ho po vyučování zavolal k sobě ředitel Karol Bartoň a oznámil mu, že na něj tlačí okresní školní inspekce, aby ho propustil.

„Určitě chápeš, Szyndere, že v našem lidově demokratickém, pokrokovém státě není místo pro učitele spjaté s reakční katolickou církví?“ promluvil škrobeně. Dělal vše možné, aby se při tom nemusel svému podřízenému dívat do očí. Sledoval pavouka předoucího pavučinu v rohu ředitelny, nervózně pohlížel na hodinky, jako by měl na svůj proslov striktně vymezený čas.

„Někomu snad vadí, že hraju v kostele na varhany?“ zeptal se Teodor. Začal horečnatě přemýšlet, zda by byl ochoten vzdát se práce varhaníka, kdyby díky tomu mohl zůstat ve škole. Rychle dospěl k závěru, že ano. Sice by zklamal faráře Františka, ale co se dát dělat. Učitelské místo bylo pro něj důležitější.

Bartoň energicky přikývl.

„Pochopitelně.“

Teodor se bleskově rozhodl.

„Dobře, když na to přijde, nemusím hrát v kostele. Dej mi čas do konce měsíce, abych to vyřešil,“ řekl věčně.

Ředitel se mu poprvé podíval do očí.

„Líbí se mi tvoje odpověď. Ale to je málo, Teo. Musel bys slíbit, že už vůbec nebudeš chodit do kostela. Alespoň ne u nás, ve Dvorech, kde tě všichni znají... Jen tak mezi námi, nemusel by ses náboženských praktik vzdát úplně. Můžeš se modlit doma. A jednou za čas zajedeš na bohoslužbu do Orlové nebo do Karviné... Tak, aby si tě nespojovali se žádným kostelem. Chápeš, jak to myslím? Po nějaké době možná sám přijdeš na to, že chození do kostela ke štěstí nepotřebuješ, kdo ví.“

Teodor se pozorně zadíval na kolegu jen o pár let staršího, než byl on. Vzpomněl si na dobu před válkou, kdy mu Karol Bartoň, který se nyní hlásil ke komunistům, vysvětloval ministrantské povinnosti. Ukazoval mu, jak má knězi sloužit u oltáře, jak má správně potřásat zvonky, aby hezky zněly, jak je třeba rozhýbat kadidelnici, aby se rytmičky, důstojně houpala.

Nahlas se rozesmál.

„Tak v tom případě je vše vyřešené,“ řekl rádoby veselým hlasem a zvedl se ze židle.

Ředitel vypadal překvapeně.

„Nepředpokládal jsem, že tě tak snadno přesvědčím, aby ses vzdal kostela.“

„Taky jsi mě nepřesvědčil! Nemusím pracovat jako varhaník, ale nehodlám se schovávat. Dál budu chodit do kostela, ve kterém jsem byl pokřtěný. Ve kterém jsme my oba byli pokřtěni.“

Bartoň zrudl.

„Jen si nevyskakuj. Takové chování se soudruhům z KSČ nelíbí.“

„Toho jsem si stihl všimnout. S lítostí musím konstatovat, že i když jsme se údajně dočkali vysněných dob-
rých časů, tak ve skutečnosti můj otec žil a pracoval ve
svobodnější době. Lidé si ho jako učitele vážili a nemusel
se kvůli práci vzdát své víry.“

Ředitel se opřel rukama o stůl a pomalu se zvedl. Va-
dilo mu, že Szynder stojí nad ním.

„Ale pak, když přišli Němci, zemřel v Dachau, že?“ ze-
ptal se pomalu.

„Ano, bohužel.“

„Takže přece jen teď máme lepší časy.“

Teodor mávl rukou na znamení, že další debatu pova-
žuje za zbytečnou.

„Ať je po tvém,“ prohodil ledabyle. „Mimochodem, máš
už někoho na moje místo?“

Bartoň ponechal Teodorovu otázku bez odpovědi.
V jeho očích se zračil potlačovaný vztek. Rozešli se, aniž
by si podali ruce.

• • •

Ze školy Teodor zamířil rovnou do kostela. Měl klíče,
mohl kdykoliv vylézt na kůr a usednout k varhanám.

Chvilí seděl bez hnutí. Zaposlouchal se do ticha vypl-
ňujícího kostelní loď.

Cítil se mizerně. Měl chuť rozpoutat bouři, potřeboval
pořádné burácení, které by mu pomohlo setřást ze sebe
zlost a zklamání.

Zapnul elektrický pohon vzdušnice. Otevřel rejstříky. Položil ruce na klaviaturu a začal hrát. Nohama pohyboval po pedálu a otevíral klapky nejtlustších píšťal, jejichž vibrující, nízko posazené zvuky nejlépe vystihovaly jeho vztek a frustraci.

Postupně se uklidňoval. Přemístil ruce na druhou klávesnici. Snížil počet rejstříků. Hudba se stala tišší a jemnější.

Teodorovi se ulevilo, že nepřistoupil na Bartoňovy podmínky.

...

Dívka se zvedla od klavíru. Se svěšenou hlavou si sbalila noty. Nedívala se na učitele, styděla se, že tentokrát hrála ještě hůř než jindy.

„Nebudu ti dávat známku. Na příští hodinu si zopakujes stejné skladby, ano? Určitě ti to půjde líp,“ řekl mírně Teodor. Věděl, že Hanka nemá hudební nadání, ale nechtěl ji odradit. Toužila se učit hrát na klavír, protože obě její nejbližší spolužačky také chodily k učiteli Szynderovi do hodin. Nemohla být horší než ony.

Teodor se pousmál. Desetileté dívky byly do něho – mladého, pohledného učitele – zamilované. Dobře to věděl, dostával od nich přáníčka se srdíčky a více nebo méně zdařilé portréty, které malovaly v hodinách výtvarné výchovy. Ale tvářil se vždy, jako by nic netušil.

„Dobře,“ špitla Hanka a chystala se k odchodu. „Na shledanou, soudruhu učiteli.“

Chtěl jí vytknout, že mu říká „soudruhu“. Nepracoval ve škole, kde žáci povinně museli to oslovení používat. Vedl hudební kroužek v kulturním domě. To mu ještě, díky Bohu, nezakázali. Snad proto, že vedoucí kroužků byli mizerně placení. Byla to spíše dobrovolnická než výdělečná činnost. Teodor měl štěstí, že si po vyhazovu

ze školy našel práci ve skladu na dole Rudá hvězda. Nebyl jí nijak nadšený, ale mohl díky ní uživit rodinu.

„Na shledanou,“ odvětil. Rozmyslel si to, a „soudruha“ nerozmazával. Copak děti mohly za to, co jim dospělí vtloukali do hlavy?

Dvory 1953

Sousedovy opilé návraty se opakovaly s železnou pravidelností. Když se Teodor ve čtvrtek večer po hodinách v kulturáku vracel domů, skoro pokaždé potkával opilého Henryka, který se zrovna vypotácel z hospody v Dělnickém domě. Soused se z nějakého nejasného důvodu opíjel vždy ve čtvrtky.

„Oba máme své čtvrteční koníčky,“ pomyslel si Teodor hořce, když opětovně předjížděl na kole vrávorajícího souseda, mumlajícího nesrozumitelné nadávky.

Wanda... Teodor si vybavil obličej Wožnicovy ženy. Poslední dobou se mu zjevovala před očima stále častěji. Hnědé oči, úzký nos, lehce vlnité vlasy sepnuté sponkami. A pak si představil pravidelné křivky jejího štíhlého těla, které jen lehce narušovaly vystouplé lopatky.

Ten obraz byl tak živý, že přes něj téměř neviděl na cestu. Kdyby se ze zatáčky vynořilo vozidlo, Teodor by si ho snad ani nevšiml.

Nechtěl si Wandu takhle představovat. Měl přece ženu, kterou miloval. Stejně krásnou, i když s hranatějším obličejem, se světlejšími, hustými vlasy. Byla to Wožnicova vina, že se Teodorův vztah k Wandě změnil, že počáteční soucit vyústil do nechtěného okouzlení.

S pocitem viny a zároveň s vděčností Teodor pomyslel na Lidku. Pokaždé, když ji o to požádal, šla k Wandě. Vždy ho poslechla, i když to byl proklatě nevďěčný úkol. Dnes ji tam chtěl poslat znovu.

Ale když se přiblížil k domovu, uvědomil si, že tentokrát se na ženu spolehnout nemůže. I když se stmívalo, doma se nesvítilo. Teodor si vzpomněl, že Lidia měla v úmyslu jet odpoledne s Adámkem na návštěvu k rodičům do Fryštátu. Měla se vrátit teprve večerním autobusem.

Teodor dlouho nepřemýšlel. Schoval kolo do kůlny a zamířil k Henrykovu domu. Počká na něho na dvoře. Kdyby jej soused zastihl u své ženy, asi by ho zabil.

Szynder moc dobře věděl o Henrykově chorobné žárlivosti. Prý začal pít proto, aby na ni zapomněl. Jenže alkohol jeho paranoidní představy o údajných Wandiných nevěrách jen posiloval. Byl to začarovaný kruh, z něhož se už nedokázal vymanit. Byl přesvědčený, že jeho žena spí anebo alespoň flirtuje s každým chlapem, který se jí namane. To, že pracovala v mateřské škole, mezi ženami a dětmi, na tom nic neměnilo. Stačilo, že dítě přišel místo matky vyzvednout otec, a Woźnica už si byl jistý, že chodí do školky kvůli jeho ženě.

Teodor si povzdychl. Vlastně Henryka litoval. Za války byli oba vyšetřováni gestapem. Byli souzeni za distribuci letáků nabádajících k odboji. Tehdy se přátelili, měli stejné sny a cíle, shodovali se v názorech. Ale shodou okolností u Teodora Němci našli jen jeden leták, takže mohl tvrdit, že se mu dostal do rukou náhodně, že tis-koviny nerozšiřoval.

Henrykovi zabavili celý štůsek. Szynder měl kliku, vyvázl bez trestu, kdežto Woźnica strávil víc než rok v nechvalně proslulém vězení v Myslovicích. Jeho další štací, pravděpodobně poslední, měl být koncentrační tábor v Osvětimi. Zachránil ho před ní konec války.

Teodor těžce nesl přítelovo věznění a ještě víc jím otrásla otcova smrt v Dachau. Ale dokázal za sebou válečnou kapitolu zavřít a hleděl do budoucnosti s elánem a optimismem typickým pro mladého člověka.

Henryka válka hodně změnila. Přestože byl také mladý, nedokázal brát život s důvěrou v dobro. Gestapáci mu u výslechu zlomili nos a špatně srostlá zlomenina mu natrvalo hyzdila obličej a ztěžovala dýchání. Woźnica se uzavřel v krunýři sebelítosti, stal se z něj mrzutý a výbušný člověk, který si pěstuje pocit méněcennosti. Už tehdy, hned po válce, rád popíjel, ale ještě nebyl na alkoholu závislý.

Když Wanda, milá a hezká dívka, přijala Henrykovu nabídku a provdala se za něj, považoval to nejdřív za zázrak. Po svatbě se změnil k lepšímu, stal se sebejistějším, míval lepší náladu. Ale už po několika letech manželství se mu pocity méněcennosti vrátily. A s nimi, ruku v ruce, přišla žárlivost. Alkoholismus byl pak důsledkem obojího.

...

„A co ty tady, k čertu, děláš?!“

Teodor byl na takové uvítání připraven. Soused třískl brankou, ušel pár kroků vrávoravou chůzí a zastavil se dva metry od Teodora. Zaťatou pěstí mu mával před nosem. „Byl jsi u mé ženy?“

„Proč bych k ní měl chodit? Čekám na tebe.“

„Lžeš! Ty... Ty...“ Henrykovi se začal motat jazyk.

„Uklidni se, Heňo. Pojďme spolu dovnitř.“

„Opovaž se chodit do mého domu! Běž si do postele s vlastní ženskou!“

„Hodlám to udělat, jen co se vrátí od rodičů. A mezitím dohlédnu, aby byl u vás klid. Lidka mě o to požádala.“

„Ta tvoje Lidka je pěkná mrcha,“ vyštěkl Woźnica a odplivl si. „Poslední dobou bývá u nás podezřele často. Proč strká nos do toho, do čeho jí nic není? Proč? No řekni! Proč?“

Opilec se zasekl jako gramofonová deska. Dokola opakoval stejnou otázku. Teodor ho postrčil ke vchodu. Wanda určitě slyšela hádku, protože hned otevřela dveře

a rozsvítila na zápraží. Před sousedem se cítila trapně, manžela se bála. Teodor si uvědomoval, že jí svou přítomností zřejmě vůbec nepomůže, spíš všechno ještě zhorší. Zaváhal, zda má jít dovnitř.

Než se rozhodl, Henryk zařval:

„Vypadni odsud! Okamžitě. Padej! A jestli tě ještě jednou potkám u mě doma, tak tě... Tak tě zabiju, ty hajzle!“

„Běž,“ řekla Wanda tiše, ale naléhavě. „Běž, moc tě prosím.... Nějak si s ním poradím.“

Z útrob domu se ozval dětský pláč. Teodor se na ženu soucitně podíval. Nechtěl ji tady nechat. Nejraději by ji vzal k sobě, i s malou Halinkou. Toužil po tom, aby je mohl chránit.

„Co tady, k čertu, tak hulákáte?“

Všichni se otočili k vrátkám. Stál u nich ředitel školy. Bartoň bydlel asi kilometr od Woźnicových, u lesa.

„A ty by ses nevztekal, kdyby ti chtěl soused přebrat manželku?“ Henryk, který si mezitím se značným úsilím sundal na zápraží boty, se teď v ponožkách vydal kalužemi k brance.

„Karol přece nemá manželku!“ zavolal za ním uštěpačně Teodor. Nemohl si nechat ujít příležitost rýpnout si do Bartoně. Ironicky se zašklebil. Doufal, že Bartoň si toho ve tmě nevšiml. Ale zápraží bylo osvětlené.

„Zatím nemám manželku,“ řekl Karol chladně.

Už dvakrát se měl ženit, ale měl smůlu. Jeho první snoubenka ho opustila dva měsíce před svatbou, druhou přistihl v překérní situaci s jiným mužem.

„Konečně vím, s kým mi Wanda zahýbá. Mám ho tady, hajzla. A člověk by si pomyslel, že kdysi to byl... můj... můj přítel.“ Henrykův vztek vystřídala opilecká sebelítost.

Teodor popošel k oběma mužům. Poníženou, zdrcenou Wandu nechal na zápraží.

„Karolu, doufám, že těm jeho nesmyslům nevěříš. Ráno se z toho probere a sám pochopí, že plácal blbosti.“

Bartoň pokrčil rameny.

„A jak mám vědět, kdo z vás dvou říká pravdu? Proč bych měl věřit zrovna tobě?“ Na chvíli se odmlčel a pak posměšně poznamenal: „Ledaže opět vylezeš s tím, že jsme byli pokřtěni ve stejném kostele a oba jsme tam ministrovali.“

„Neměj obavy,“ vycedil Teodor mezi zuby. Odstrčil od branky vrávorajícího Woźnicu a odebral se domů.

Pochopil, že Karol Bartoň se jeho spojencem nestane.

• • •

„Ve školce supluje nějaká cizí učitelka. Wanda prý onemocněla.“

Pod vlivem Lidčiných slov zůstaly Teodorovy prsty, které se zrovna měly snést na klávesy, viset ve vzduchu. Po chvilce bezvládně klesly na mužova kolena.

„Onemocněla?“ zeptal se pochybovačně. Cítil, jak se mu stahuje hrdlo a nedostává se mu vzduchu. Měl dojem, že ho Henryk na dálku chytil pod krkem.

Žena si rozepnula svetr a pak pomohla Adámkovi se svléknout. Chlapec hned běžel ke klavíru. Začal rozverně bušit do kláves. Teodor mechanicky sáhl po notách, ve kterých chtěl najít skladby vhodné pro své žáky. Nereagoval na disharmonické zvuky, které jeho syn vyluzoval z nástroje.

„Myslíš, že je opravdu nemocná? Anebo...“ Odmlčel se, vstal, jemně uchopil manželku za loket a odvedl ji do kuchyně. Nechtěl, aby je chlapec poslouchal.

„Možná jí Henryk tentokrát opravdu ublížil?“

„Včera byl čtvrtek,“ řekla zamyšleně Lidka.

„No právě.“

Oba ve stejném okamžiku těžce dosedli na židli.

„Viděl jsi ho včera opilého?“ zeptala se Lidka.

„Viděl.“

Měl jí povykládat o všem, co se předchozí večer událo? Zaváhal. Žena se o tom incidentu pravděpodobně dozví, vždyť v něm sehrál roli také ředitel školy, ale Teodor neměl v tu chvíli nejmenší chuť se k tomu vracet. Anebo snad chtěl před Lidií zatajit, že šel za Wandou? Báł se, že by začala žárlit stejně jako Henryk?

Z obyváku k nim doléhaly zvuky klavíru mučeného šestiletým klukem. Hudební nástroj byl jeho oblíbená hračka. Teodor a Lidia se na sebe usmáli. Pak Teodor zvedl ruku a něžně ženu pohládl.

„Zítřa, než půjdu do práce, zajdu k Wandě. Henryk už v tu dobu nebude doma. Zjistím, jak to s ní vypadá,“ nabídla se Lidka.

Teodor cítil, jak se jeho sevřené hrdlo pomalu uvolňuje. Byl ženě vděčný, že s tím návrhem sama přišla. V tu chvíli by neměl odvahu ji o to požádat.

Další den se dověděl, že Wandu ze dne na den skolila angína. Prý bude dva týdny na nemocenské.

Lidia lhala, ale nebyla to její vlastní lež. Sousedka ji přinutila slíbit, že neřekne Teodorovi, co se ve skutečnosti přihodilo. Stačilo, že doktor Walica viděl její oteklý obličej a modřinu pod okem, když jí vypisoval nemocenskou. Doufala, že uvěřil její historce, jak v kuchyni uklouzla na rozlitém oleji a praštila se o hranu otevřených dveří. Obě ženy věděly, že Teodora by tím neoklamaly. Angínu Wanda vymyslela speciálně pro něj.

Dvory 1953

Ředitel přešel přítomné pohledem. Muži, většinou havíři navyklí na každodenní dřinu, seděli vmáčknutí do úzkých lavic pro školáky. Vzadu a u oken postávali ti, na které sedadla nezbyla.

Na třídní schůzky většinou chodily matky. Ale tentokrát nebyl na pořadu dne prospěch a chování žáků, šlo o čistě mužskou záležitost. A proto Bartoň pozval otce.

„Sešli jsme se dnes v netypické sestavě. Máme tady jak otce školních dětí, tak těch školkových. A to z toho důvodu, že se věc týká jak jedněch, tak druhých. Děti ze školky se také brzy stanou žáky naší školy,“ zahájil promluvu.

Teodor se zatvářil otráveně. Ode dne, kdy ho Bartoň vyhodil ze školy, a ještě víc od toho večera, kdy se potkali u Henrykova domu, nemohl přijít svému bývalému šéfovi na jméno. Vadila mu každá drobnost v Bartoňově chování, každé slovo a gesto. Naštěstí se jejich cesty příliš často nekřížily.

„Za měsíc nám začnou prázdniny,“ pokračoval ředitel. „Škola ztichne a pro nás to bude optimální doba, abychom začali s opravou budovy. Pevně věřím, soudruzi, že neodmítnete pomoc a ve svém volném čase se zúčastníte stavebních brigád.“

„Nejsme na stranické schůzi, nemusíš nám říkat soudruzi,“ ozval se hlas ze třetí lavice u okna.